

Episode

--- anmeldt af Mai Misfeldt på www.litlive.dk 01-10-2007.

Hvordan skriver man anderledes kunsthistorie end den vante? Hvordan skriver man om billeder på en ny, mere fiktionspræget måde, der åbner for billedernes rum uden at overfortolke dem? Jeg forestiller mig, at det må være den opgave Thomas Boström har sat sig på, da han gik ind i et samarbejde med den danske kunstner og fotograf Jakob Hunosøe. Thomas Boström er BA i kunsthistorie, han kender således hele det traditionelle vokabular, hvor det handler om at indskrive en kunstner i den store kunsthistorie, at trække nationale og internationale linjer, og at fortolke billederne i den kunsthistoriske ikonografi. Men det har ikke været det, han har ønsket at gøre med Jakob Hunosøes sært foruroligende fotografier. Tværtimod har han ønsket at gå mere fortællende eller meddigtende end fortolkende til opgaven. Skabe en art fiktionsfortællinger, der lægger sig i forlængelse af det fotografiske billede, fortællinger som ikke lukker af for billedet, men så at sige åbner og udvider dets fortolkninger. Hans resultater og Hunosøes billeder kan ses i bogen Episode, udgivet på Vibe Bredahls lille eksklusive forlag hurricane.

Episode er en smuk bog. Bundet ind i tyndt hørlærred, og forsynet med et lille påklistret foto, der anslår stemningen i Jakob Hunosøes fotografier. Fotoet viser 5 snebolde tilsyneladende svævende foran et snedækket landskab. Hvis man kunne se nærmere efter, men det kan man ikke pga. billedets ringe størrelse, ville man se, at sneboldene ikke svævede frit, men derimod var fastholdt af tynde nylonstreng. Men at det er sådan Hunosøe arbejder kan man se i billedet Tennis Limbo, hvor gule tennisbolde synes at svæve i luften, for derefter at forsvinde ned i banens røde grus. Det er nemlig karakteristisk for Hunosøes arbejder, at han nok delvist iscenesætter virkeligheden, altså kan få noget til at svæve, men at han ikke tilslører sine virkemidler. Man kunne jo snyde og lave det hele på computeren, her er der intet problem med at vende op og ned på virkeligheden, men det gør Hunosøe ikke. Alle hans fotos er taget med Hasselbladkameraet, og de eventuelle tricks er udført on location. Virkeligheden er der så at sige, lige foran kameraet, iscenesat eller ej, og det er denne virkelighed, kunstnere fanger ind, uden brug af andet end naturligt dagslys.

Lad mig introducere selskabet først: Jakob Hunosøe er født i 1975, og uddannet ved Det Kgl. Danske Kunstakademi 1998-2004 hos Erik Steffensen og Henrik B. Andersen. Han debuterede i 1997 på Charlottenborgs forårsudstilling. Netop nu kan man se udstillingen (indtil 14.10) Full Moon Mirror hos peter lav PHOTO GALLERY, i København. Thomas Boström er født i 1973, og BA i kunsthistorie fra Københavns Universitet, 2005. Han arbejder som kurator og skribent, og har bl.a. været medkurator på udstillingen How Queer Everything Is Today, 2006, i Råhuset på Halmtorvet i København, og på Kulturcenter Herlevgaards forårsudstilling Overgangen i 2007 med kunstnerne Seimi Nørregaard, Jakob Hunosøe, Louise Holmgren, Ebbe Stub Wittrup, Rasmus Riemann, Jens Brink, Jeannette Ehlers, Rikke Benborg, Vladimir Tomic, Søren Jensen, Anne Marie Ploug og Ursula Andkjær Olsen.

Hvordan forløber det så i bogen? Episode er bygget op omkring et udvalg af Hunosøes billeder, taget ud fra forskellige serier. Hunosø har i sit arbejde tidligere været meget inspireret af den såkaldte Düsseldorfskole indenfor fotografiet, med store tomme landskaber eller byskaber. Nu har han i stedet rettet fokus mod det nære, i form af opstillinger af ting eller i form af mindre landskaber med kvinder i. De fleste af værkerne i Episode er små iscenesættelser af tilsyneladende ubetydelige, men også gådefulde tildragelser. Det kan være en golfbold, der ligger på et gelænder, eller et lignende gelænder, hvorpå der tilsyneladende vokser æg. Eller et sneklædt træ hvorpå der er faldet farvestrålende fjer. Gule plasticposer i luftig dans, en stol der umuligt kan stå, som den gør, uden at vælte. Andre er mere nøgterne fotografier af en gammel blegnet coladåse, en ramme uden indhold, en lille bunke nye tændstikker hvorover en helt afbrændt ligger, et mørkt skur i en baggård, et grønt islandsk landskab. Derudover er der personbillederne, flere fra serien The Runner (2005) af en træningstøjsklædt kvinde i naturen, af en liggende kvinde på en bænk, og et skyggefuldt portræt af en mørk kvinde. Man kan tale om hans billeder som ladede. Ikke ladet i en helt bestemt retning, men alligevel fyldt med mulige historier, som man kan folde ud. Der synes at sitre en tyst gådefuldhed omkring disse knivskarpe billeder, som med deres skarphed næsten bliver virkeligere end virkeligheden.. Det er denne gådefuldhed som jeg formoder, har interesseret Boström og som han i sine tekster forsøger at komme rundt om, eller i virkeligheden ofte blot at forstærke. Bogen indledes med en tekst, derefter følger et eller flere billeder og så fremdeles. Teksterne er altså skrevet til de enkelte billeder.

"Jeg vil lade min nysgerrighed blive din nysgerrighed", har kunstneren Jakob Hunosø sagt til Thomas Boström i et interview fra 2005. Spørgsmålet er så derfra, hvordan skribenten gør nysgerrigheden befordrende for læseren? Hvordan forfatterens nysgerrighed kan vække læserens ditto? Ved ikke at vælge en traditionel kunsthistorisk skrivning har Boström ment, at det må kunne gøres anderledes, mere litterært åbnende. Og her ser han rigtigt, synes jeg. Jeg tror ikke at det litterære kan eller skal afløse den faglige kunsthistoriske skrivning, men i visse tilfælde kan det være en mere givende måde at formidle og åbne billedernes rum på. Det litterære kan gå ind, hvor det kunsthistoriske må tie. At det litterære også kan vinde ved billederne er den danske forfatter Naja Marie Aidt og fotografen Kim Lykkes helt fantastiske bog Balladen om Bianca, Gyldendal 2002, et godt eksempel på. Her var der tale om en reel, sprængt og sprængfarlig billedcollagefortælling.

I en af de bedste tekster kredser Thomas Boström om et hans, måske kunstnerens, søgen efter det egentlige. Om en søgen efter at blive et med tingene, forsvinde i dem. Om at skabe billeder i en form for stilhedsrum. "De billeder, der opstår som sarte, men elegante virkeligheder, vil kunne tale i den stilhed.(...) Han har prøvet at tænke sig selv som en detektiv, som endnu en fiktiv karakter, hvis arbejde først forklarer sig, når alle hemmeligheder er blevet sagt og alle svævende relationer er reduceret til det enkelte bevis, man kan holde op og vise frem i dagslyset. Problemet er bare, at han ikke prøver at bevise noget, nærmest tværtimod. Tingen søger nærmere at bevise sig selv, det er en form for kærlighed, der trives i stilhed." (p.7). Det er en fornem lytten sig ind på kunstnerens univers.

Slet så godt går det, når Boström forsøger at fortolke Hunosøes romantiske iscenesættelser af kvinden, som en fremmed gestalt i naturen, hvad enten hun ligger på en bænk i et antikt landskab eller står foran en ærkeromantisk skovsø på en efterårsklar dag, fremmed og moderne i sit løbetøj. Her kommer det hos Boström til at handle om en søgen efter kærligheden hos den anden, en kærlighed, som synes dømt til aldrig at kunne indfries. At det er sådan det tolkes af ham, forstår man godt, for alle Hunosøes kvinder er mystiske, forsvundne i sig selv, seende væk eller blot indad. Der er ingen henvendelse mulig. Men drømmebefordrende, det er de. Som fjerne væsener dumpet ned fra andre planeter.

Boström gengiver sin oplevelse med indimellem kryptiske formuleringer som "Kærligheden er et spørgsmål om at lede forgæves i sig selv". Det forstår jeg ganske simpelthen ikke.

Tekstforfatteren åbner bogen ved følgende tekst, skrevet til et billede af en ung lys kvinde, liggende på en arkaisk stenbænk antageligt i en park, på én gang indadkrænget beskyttende sig selv og på samme tid med det ene lyse øje måske betragtede beskueren:

"Det kan meget vel være, at hun har sovet i over tusinde år. Som hun nu ligger dér, vækket eller født af alle tider, kastet gennem luften, som en kniv, der afviger fra sin egen bane. I elementernes hærgen er hun blevet til glas, og hun vil gerne fortælle dig alt. Sige noget om timer og sekunder, der blev til mellem skyggerne og forsvandt, om hvor hun har været, og forsigtigt, med øjne der møder dine, vibrerer ordene på hendes læber, som du kan kysse, som kan blive dine. Hun siger ganske langsomt:

Som en mammut der lige er kommet hjem
Fra en rejse under havet
Står et gammelt skab
Og trækker timer i tråde"

Her synes jeg som læser og billedbetragter, at det er svært at hænge på. Jeg kan følge tankerækken så vidt, at kvinden kan have været der "altid", eller lige er ankommet fra universet, faldet ned der i den gamle park, som en lysende andethed, jeg ser hendes glasagtige øjne, men hvad jeg skal stille op med flyvende knive, der forvandles til glas og med gamle skabe der minder om mammutter, det ved jeg ikke! Her synes jeg hverken at Boström møder billedet, gør det klarere, eller for den sags skyld mere tiltrækkende gådefuldt, jeg synes bare at han mudrer det til i forblommet og ukvalificeret poesi.

Videre går det, for manden, som søger kvinden, og som vil forklare (hende?) sit projekt, men altid møder modstand i form af detaljer der ikke er perfekte, skriver nu følgende ord til hende som han lægger på bordet ved sengen:

Jeg er fejlfri
Jeg har ingen overflade
Jeg er blank

Jeg ryster

(begge citater fra p. 3). Jeg kan se, at billederne er blanke, at de er fejlfri, eller tilstræber det, men at de ingen overflade har, kan jeg ikke se. Hvis det er manden, der ingen overflade har, men som forsvinder ind i tingene, kan jeg ikke forstå ordet blank. Jeg synes ikke, at udsagnet giver nogen mening, eller tilføjer billedet noget. De romantiske setups, som billedkunstneren lokker beskueren ind i, får ikke tilstrækkeligt modspil fra forfatteren. Her ville en reel analyse af det romantiske landskab tilføre meget mere, end den kryptiske tungetale som Boström anlægger.

Det sted hvor samspillet mellem forfatter og kunstner for alvor bliver interessant, er der, hvor forfatteren pludselig begynder at skrive billeder frem, som ikke er i bogen, som ikke engang er taget endnu, men som faktisk generer sig så stærkt hos læseren, at man efter at have lukket bogen, faktisk mener at have set dem. Helt konkret handler det om én tekst, nemlig en tekst om en mand, der barrikaderer sit hjem med plasticposer og tætnet vinduer og døre med sølvfarvet gaffatape. Han kan ikke holde lyden ud, verdens lyd, men kommer ynkeligt til kort, da mørket kommer, og han erfarer at hørelse forstærkes i takt med synets svinden. Det billede, der for mig blev stående tilbage er billedet af en madras, manden har smidt ned af trappen 8 dage tidligere. En falmet lyseblå boksmadras, hvis ene side er dækket af en stor brun plamage, "der mest af alt ligner noget, der er blevet brændt". Den blå madras med den store brune plamage bliver et klart billede hos mig, der ligefrem konkurrerer med Hunosøes egne billeder. Da jeg bagefter ser i værklisen, opdager jeg til min forbløffelse, at teksten faktisk ikke står for sig selv, men er skrevet til fire billeder, nemlig af to æbler på en efterårsgren, af et birketræ, der lækker saft (eller farve?), bunken af nye (og én afbrændt) tændstikker og til et billede af et nøgent kvindeben og tilhørende fod mod en mørk skovbund!

Jeg har svært ved at se korrespondancen mellem tekst og billede her, udover det sårede og de brændtes metaforik, det interessante for mig kommer til at handle om tekstens egen evne til at danne billeder. Så begynder man at kunne tale om genuint samspil. Det lykkes ikke i andre tekster, som f.eks. den om en mystisk gammel mand, der forbinder et faldent jeg i en øde bjergegn, og det skyldes at Boström igen har svært ved at styre sine metaforer. Mandens stemme, der "mumler ord ud af et fremmed sprog, blytunge, uforståelige ruter ind i en labyrint", lyder som et forblødende dyr, og fra hans skæg letter sorte fugle. Det bliver for højtravende, gotisk til at danne billeder, der korresponderer med Hunosøe. Teksten er skrevet til to billeder, dels et fantastisk klart, men samtidig tåget islandsk landskab, der næsten slår over i det kunstige med sine grønne farver, og dels den snedækkede gran overstrøet med farvede fjer. Igen synes jeg ikke, at der er nogen givende korrespondance.

Summa summarum synes jeg ikke helt, at det er lykket Boström at skrive sig vedrørende ind på Hunosøes værker. Jeg synes ikke, at det lykkes ham at videregive nysgerrigheden. Det gør det ikke, tror jeg, fordi han har villet for meget, været for prætentios med sine tekster. For det første har han villet fange billederne, og for andet har han villet formidle det indtryk, de satte i ham, gennem en skønlitterær fiktion. Det kan godt lade sig gøre, men jeg synes ikke, at han er sprogligt sikker nok til, at det virker. For det virkelig vanskelige er jo, at den fiktion som forfatteren skriver, skal kunne noget hos læseren, den skal nå ud over den personlige sansning og fiktion og ud i det almene. Den skal altså kunne gå ind i mit rum, og vække en form for genklang der, ligesom Hunosøes meget sikre fotografier gør. Dertil er Boströms tekst

for metaforklumset og for lidt kommunikerende. Men ideen er god, og jeg håber, vi vil se mere til den slags bøger, gerne fra samme fine forlag i de kommende år.